

Geneza i znaczenie posługi chrzestnych w ujęciu liturgiczno-kanonicznym

Arkadiusz Mirosław Czaja OFM

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
arczaja@poczta.onet.pl

Sakrament chrztu świętego zapoczątkowuje w człowieku życie sakramentalne dające możliwość przyjmowania innych sakramentów świętych. Jezus Chrystus od osoby nowo ochrzczonej wymaga rozwoju w wierze chrześcijańskiej. Szczególne znaczenie w tej formacji mają chrzestni, którzy są zobowiązani do pomocy w wychowaniu katolickim neofity, dlatego tak ważne jest ich zaangażowanie. Zwyczaj obecności chrzestnych przy udzielaniu osobie nieochrzczonej sakramentu chrztu świętego oraz pomocy w wychowaniu religijnym sięga początków Kościoła katolickiego. Rozważając problematykę znaczenia instytucji chrzestnych w wychowaniu religijnym nowo ochrzczonego, należy zwrócić uwagę na sprawę natury zasadniczej, jaką jest zrozumienie istoty tej instytucji dla rozwoju neofity.

1. Pojęcie i znaczenie posługi chrzestnych

Kościół katolicki wypełnia nakaz Jezusa Chrystusa, by głosić Ewangelię i udzielać sakramentu chrztu świętego wszystkim ludziom: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (Mt 28, 19). A zatem przy rozważaniu znaczenia instytucji rodziców chrzestnych nie można pominąć nauki o sakramencie chrztu świętego. Chrzest konstituuje instytucję chrzestnych. Pojęcie „chrzest” pochodzi z greckiego βάπτισμα, co oznacza „zanurzenie”¹, „obmycie”², a przejęty został przez język łaciński, który określa chrzest terminem *baptismus*, wskazując na stronę

1 Por. L. Torre, *Chrzest*, [w:] *Encyklopedia chrześcijaństwa. Historia i współczesność 2000 lat nadziei*, red. H. Witczyk, Kielce 2000, s. 131.
2 Por. J. Kudasiewicz, *Chrzest*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1979, kol. 353.

obrzędową sakramentu, na zgładzenie grzechów³. Natomiast w języku staropolskim był stosowany termin *christiti*, który jest pochodzenia łacińskiego i oznacza: „czynić chrześcijaninem” lub „znaczyć imieniem Chrystusa”⁴.

Zostaliśmy zanurzeni nie tylko w śmierci Zbawiciela, ale również w Jego zmartwychwstaniu⁵. Dzięki temu zanurzeniu chrześcijanin żyje z Chrystusem⁶. Święty Jan Paweł II nauczał, że sakrament chrztu świętego jest „zanurzeniem” w śmierci Chrystusa w celu otrzymania uczestnictwa w Jego zmartwychwstaniu⁷. Zanurzenie lub polanie wodą⁸ symbolizuje śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Święty Paweł Apostoł określa chrzest jako „nowe stworzenie” (2 Kor 5, 17) oraz używa określenia „obmycie odradzające” (Tt 3, 5). Zapowiedzią sakramentu chrztu świętego był chrzest Jana Chrzciciela w wodach rzeki Jordan. Było to przygotowanie ludzi na przyjście Zbawiciela i zapowiedź chrztu ustanowionego przez Tego, który będzie chrzczył „Duchem Świętym i ogniem” (Mt 3, 11; por. J 1, 33; 3, 5–8).

Sakrament chrztu włącza we wspólnotę Kościoła⁹, dając możliwość przyjmowania ważnie innych sakramentów świętych¹⁰. Zapoczątkowuje on w człowieku życie sakramentalne w łączności z Chrystusem¹¹. Sakrament chrztu może przyjąć każdy, kto nie jest jeszcze ochrzczony, jeśli prosi o to osobiście, gdy jest osobą dorosłą, bądź przez rodziców lub prawnych opiekunów, gdy jest dzieckiem¹². Przyjęcie sakramentu chrztu świętego jest wielkim wydarzeniem

3 Por. J. Kudasiewicz, *Chrzest*, art. cyt., kol. 352–353; A. Rojewski, *Triada sakramentalna: chrzest – bierzmowanie – Eucharystia. Aspekt teologiczno-pastoralny*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 56 (2009), s. 389.

4 Por. J. Kudasiewicz, *Chrzest*, art. cyt., kol. 352–353.

5 Por. R. Juraszek, *Chrzest jest powołaniem do pełni życia*, [w:] *Sakramenty święte w życiu chrześcijańsko-franciszkańskim. Materiały pomocnicze do formacji ciągłej dla FZŚ w Polsce na rok 2006*, Warszawa 2006, s. 17.

6 Por. Rz 6, 3–12; J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach. Misje jubileuszowe*, Kielce 2001, s. 26.

7 Jan Paweł II, enc. *Redemptor hominis*, 20; por. Rz 6, 3–4.

8 Codex Iuris Canonici, can. 854; por. H. Langkammer, *Mały słownik biblijny*, Wrocław 2006, s. 69.

9 Por. M. Tschuschke, *Chrzest*, [w:] *Katolicyzm A–Z*, red. Z. Pawlak, Łódź 1989, s. 47; R. Sobański, *Znaczenie pojęcia osoby w kanonicznym porządku prawnym*, „Prawo Kanoniczne” 41 (1997) nr 3–4, s. 7.

10 Codex Iuris Canonici, can. 842, § 1; por. Z. Janczewski, *Ważność sprawowania sakramentów w tajemniczenia chrześcijańskiego uzdrowienia i święceń w porządku prawnym Kościoła katolickiego*, Warszawa 2001, s. 23.

11 Por. S. Olejnik, *Życie osobiste i współżycie międzyludzkie*, t. 6, Warszawa 1990, s. 12–13.

12 Codex Iuris Canonici, can. 864; por. Katechizm Kościoła katolickiego, 1247; W. Góralski, R. Mazurowski, *Sakramenty pełnego wtajemniczenia chrześcijańskiego w życiu wiernych świeckich*

dla chrześcijanina. Wraz z przyjęciem chrztu w nowo ochrzczonej powinna się rozwijać wiara w Boga. Ważne i odpowiedzialne zadanie do spełnienia w kwestii wychowania katolickiego mają również chrzestni, dlatego tak istotną jest ich obecność przy neoficie. Od początków Kościoła katolickiego istniał zwyczaj obecności chrzestnych przy udzielaniu sakramentu chrztu świętego osobie nieochrzczonej.

Sakrament chrztu świętego ściśle złączony jest z instytucją, jaką są chrzestni¹³. Zwyczaj posiadania chrzestnych przez osobę przyjmującą chrzest, zarówno dorosłą, jak i dziecko, sięga początków chrześcijaństwa¹⁴. W tradycji chrześcijańskiej różnie określano chrzestnych. Nazywano ich: „świadkami chrztu”, „poręczycielami” lub „patronami”. Od VIII wieku określano ich terminem łacińskim *patrini et matrinae*, co oznacza: ojciec i matka chrzestna¹⁵. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 roku¹⁶, jak i Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku¹⁷ oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 roku¹⁸ na określenie chrzestnych używają terminu łacińskiego *patrinis*. Na przestrzeni wieków różnie też kształtowała się liczba osób wybieranych na chrzestnych.

W pierwszym wieku po Chrystusie funkcję chrzestnych spełniała cała gmina chrześcijańska. Jednakże pojawiła się też praktyka posiadania jednej osoby, którą dziś nazywamy chrzestnym. Jednym ze źródeł informacji o istnieniu instytucji chrzestnego u podstaw chrześcijaństwa jest św. Hipolit Rzymski, który stwierdził, że osobę nieochrzczonej, pragnącą przyjąć wiarę chrześcijańską przyprowadzał do wspólnoty jeden z wiernych. Osoba ta nieochrzczonego przedstawiała nauczycielowi katechumenów i zaświadczała, że jest on zdatny do słuchania Pisma Świętego¹⁹. Obecne określenie chrzestnego jeszcze wtedy nie było używane, jednak charakter posługi, jaką wykonywał,

w świetle uchwał synodów diecezjalnych w Polsce w latach 1983–1999, „Prawo Kanoniczne” 43 (2000) nr 1–2, s. 14.

13 Szerzej na ten temat: R. Kantor, *Chrzestny, czyli kto? Kanoniczna pozycja rodziców chrzestnych*, „Currenda” 6 (2011), s. 765–774.

14 Por. J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 3.2: *Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła. Część I. Sakramenty. Część II. Pozostałe akty kultu Bożego. Część III. Miejsca i czasy święte*, red. J. Krukowski, Pallottinum 2011, s. 58.

15 Por. M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach świętych*, t. 1: *Normy ogólne i sakrament chrztu*, Warszawa 1983, s. 281.

16 *Codex Iuris Canonici 1917*, can. 765–769.

17 *Codex Iuris Canonici*, can. 872–874.

18 *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, can. 684–685.

19 Saint Hippolyte, *La Tradition Apostolique*, Paris 1968, nr 5; por. M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach*, dz. cyt., s. 278.

wskazuje na chrzestnego w dzisiejszym znaczeniu²⁰. Towarzyszył on osobie nieochrzczonej w poznawaniu wiary chrześcijańskiej. Doprowadziwszy go do etapu katechumenatu, udzielał mu pomocy aż do sakramentu chrztu świętego. Odgrywał on ważne zadanie w czasie katechezy, w której uczestniczyła osoba pragnąca przyjąć chrzest święty²¹. Wskazuje się, że w przypadku osoby dorosłej nieochrzczonej był czynnie działającym przy jej formacji chrześcijańskiej²². W ostatnim etapie przygotowania do chrztu świętego, gdy kandydata uznawano za godnego przyjęcia tego sakramentu, chrześcijanin, który przyprowadził go do wspólnoty wiernych, zaświadczał publicznie o jego przykładowym życiu²³. Po przebytej przez katechumena formacji chrzestny stawał się poręczycielem jego wiary w Jezusa Chrystusa wobec całej gminy chrześcijańskiej.

W VIII wieku powoływano dwie osoby na chrzestnych: kobietę i mężczyznę. A od XIII wieku wybierano nawet trzech chrzestnych: dla chłopca dwóch mężczyzn i jedną kobietę, z kolei dla dziewczynki dwie kobiety i jednego mężczyznę²⁴. Natomiast Sobór Trydencki ustalił ilość chrzestnych, jaka może być przy sakramencie chrztu świętego, określając, że może być ich maksymalnie dwoje: kobieta i mężczyzna. O tym, że nie może być większej liczby chrzestnych niż dwoje oraz o zakazie powoływania dwóch mężczyzn lub dwóch kobiet, ponieważ rodzicami mogą być tylko kobieta i mężczyzna, więc chrzestnymi powinny być osoby odmiennej płci, przypomniał papież Paweł V w 1614 roku. Nakaz ten obowiązuje także w obecnym prawie²⁵.

Rozwój łaski sakramentu chrztu świętego u dziecka wymaga szczególnej pomocy rodziców. Zobowiązani są oni względem nowo ochrzczonego dać swoim życiem przykład wiary w Boga. Do tej troski i przykładu oprócz rodziców dziecka w sposób szczególny zobligowani są także chrzestni, którzy powinni być świadkami wiary, dlatego wymaga się od nich, by byli przykładnymi katolikami²⁶. Tak samo jest w przypadku osoby dorosłej przyjmującej

20 Por. P. Hemperek, *Chrzestni rodzice*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, dz. cyt., t. 3, kol. 378.

21 Por. M. Dujarier, *Instytucja rodziców chrzestnych*, „*Concilium*” 1–10 (1966–1967), s. 66.

22 Por. M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach...*, dz. cyt., s. 278.

23 Saint Hippolyte, *La Tradition Apostolique*, dz. cyt., nr 20; por. M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach*, dz. cyt., s. 278.

24 Por. P. Hemperek, *Chrzestni rodzice*, art. cyt., kol. 378.

25 *Codex Iuris Canonici*, can. 873; por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Łud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 1986, s. 369.

26 Por. M. Sitarz, *Chrzestny*, [w:] *Słownik prawa kanonicznego*, red. tenże, Warszawa 2004, kol. 33; J. Krzywdą, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 62.

sakrament chrztu świętego, która powinna uzyskać od chrzestnych pomoc w rozwoju duchowym.

Osoby z niekatolickich wspólnot chrześcijańskich i innych religii nie mogą być dopuszczane do posługi chrzestnych w Kościele katolickim z jednym wyjątkiem, który dotyczy chrześcijanina należącego do prawosławnego Kościoła wschodniego pod warunkiem, że pierwszym chrzestnym będzie katolik²⁷. Ta możliwość obowiązuje również katolika, który może być chrzestnym w Kościele prawosławnym. W tym przypadku wychowanie chrześcijańskie neofity prawosławnego spoczywa w pierwszej kolejności na chrzestnym z Kościoła prawosławnego²⁸. Jeśli wybrany na chrzestnego z prawosławia jest mężczyzną, to ze strony katolickiej powinna być kobieta. Jeśli kobieta jest z Kościoła prawosławnego, to mężczyzna winien być katolikiem. Dopuszcza się osobę prawosławną do pełnienia funkcji chrzestnego tylko w przypadku słusznej przyczyny, zapewniając zawsze osobie przyjmującej sakrament chrztu świętego wychowanie katolickie²⁹. Warunkiem, by jednym z chrzestnych mógł być prawosławny, jest wola rodziców dziecka lub katechumena³⁰. Decyzja o wyborze na chrzestnego osoby z prawosławnego Kościoła wschodniego powinna być umotywowana przed proboszczem mającym sprawować sakrament

-
- 27 Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, can. 811, 3°; por. Pontificium Consilium ad Unitatem Christianorum Fovendam, *Directorium oecumenicum noviter compositum* (23.03.1993), 98b, „Acta Apostolicae Sedis” 85 (1993), s. 1039–1119; E. Tejero, *Rozdział IV. Chrzestni*, [w:] *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 670.
- 28 Por. Secretariatatus ad Christianorum Unitatem Fovendam, *Directorium ad ea quae a Concilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda* (14.05.1967), 48, „Acta Apostolicae Sedis” 59 (1967), s. 574–592; Pontificium Consilium ad Unitatem Christianorum Fovendam, *Directorium oecumenicum noviter compositum* (23.03.1993), 98b; Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, can. 685, § 3.
- 29 Pontificium Consilium ad Unitatem Christianorum Fovendam, *Directorium oecumenicum noviter compositum* (23.03.1993), 98b; por. Secretariatatus ad Christianorum Unitatem Fovendam, *Directorium ad ea quae a Concilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda* (14.05.1967), nr 45; Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5b, [w:] *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966–1998)*, red. C. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., t. 3.1: Księga III. Nauczycielskie zadanie Kościoła. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła*, red. tenże [i in.], Lublin 1986, s. 96.
- 30 *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2009, 10c; por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5a; J. Dudziak, *Kanoniczna rola proboszcza. Realizacja podstawowych zadań kościelnych: nauczania, uświęcania, rządu*, Tarnów 2001, s. 39.

chrztu świętego³¹. Sam kandydat na chrzestnego z Kościoła prawosławnego musi spełniać wymagania solidnego spełniania obowiązków chrześcijańskich w swoim Kościele. Dotyczy go także wymóg przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego oraz intencji pełnienia obowiązków chrzestnego³².

Chrześcijanie ze wspólnot protestanckich mogą pełnić jedynie funkcję świadka przy chrzcie katolika, zawsze razem z chrzestnymi katolickimi³³. Zadaniem świadka jest jedynie zaświadczyć o zaistniałym fakcie udzielenia chrztu. Natomiast chrzestny oprócz tego, że jest świadkiem, nabywa również obowiązki i prawa wynikające z pełnienia tej funkcji. Nie powinno się wybierać osób ze wspólnot protestanckich lub prawosławnych, które nie są godne pełnić zadań świadka. By nie dopuścić do tej posługi takiej osoby, świadek powinien przedstawić zaświadczenie religijno-moralne od swojego duszpasterza o religijności i dobrej opinii w społeczeństwie. Należy podkreślić, że katolik nie może pełnić funkcji świadka sakramentu chrztu świętego.

Dostrzega się zbieżność zadań chrzestnych z zadaniami świadków bierzmowania. Dlatego prawodawca kościelny zaleca, jeśli jest to możliwe, by wybierać na świadka bierzmowania kogoś z chrzestnych osoby przystępującej do sakramentu bierzmowania³⁴. Obowiązki chrzestnego i świadka bierzmowania są jednakowe, dlatego skuteczniej może je wykonywać ta sama osoba³⁵.

2. Prawa i obowiązki chrzestnych

Chrzestni, tak jak rodzice dziecka, powinni być należycie przysposobieni i pouczeni o znaczeniu sakramentu chrztu świętego oraz o obowiązkach i prawach, jakie na nich spoczywają. Za ich przygotowanie odpowiada proboszcz

31 Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; por. J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 62.

32 Por. Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 2°-3°; Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5d; *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 10; L. Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, Lublin 1999, s. 78.

33 Codex Iuris Canonici, can. 874, § 2.

34 Codex Iuris Canonici, can. 893, § 1-2; por. Katechizm Kościoła katolickiego, 1311; M. Pastuszko, *Świadkowie bierzmowania (kanony 892-893 §§ 1-2)*, „Prawo Kanoniczne” 49 (2006) nr 1-2, s. 136; M. Saj, *Prawne skutki związku niesakramentalnego*, „Ateneum Kapłańskie” 162 (2014) z. 2 (630), s. 319.

35 Katechizm Kościoła katolickiego, 1311; por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne...*, dz. cyt., s. 376.

i inni wyznaczeni przez niego duszpasterze, a w niektórych przypadkach także świeccy katolicy³⁶. Każdej osobie przyjmującej sakrament chrztu świętego powinni towarzyszyć chrzestni: kobieta i mężczyzna³⁷. Związane jest to z uzasadnioną nadzieją, że w życiu nowo ochrzczonego będzie rozwijała się wiara chrześcijańska, co gwarantują oprócz rodziców dziecka także chrzestni. Spełniają oni funkcję pomocniczą w wychowaniu katolickim dziecka, ponieważ ten obowiązek w pierwszej kolejności należy do rodziców. Chrzestni są jedynie poręczycielami i pomocnikami w formacji religijnej neofity. Jako poręczyciele gwarantują, że uczynią wszystko, by w nowo ochrzczonego rozwijało się życie katolickie³⁸.

Okres bezpośrednio przed narodzeniem dziecka powinien być dla chrzestnych i całej rodziny czasem szczególnego przygotowania się do narodzin oraz do uroczystości sakramentu chrztu świętego. Samo przygotowanie może przybrać różne formy duszpasterskie. W każdej parafii powinna być przeprowadzana katecheza chrzcielna³⁹, a także głoszone homilie lub kazania o tematyce chrzcielnej. Wszystko to powinno zmierzać do pogłębienia świadomości znaczenia daru sakramentu chrztu świętego w życiu rodzinnym i całej wspólnoty katolickiej⁴⁰.

Chrzestni wraz z rodzicami dziecka w czasie obrzędu chrztu składają zobowiązanie wychowania go w wierze i moralności katolickiej. Oznacza to, że zobowiązują się doprowadzić neofitę do poznania Boga. Deklarują, że ze swej strony będą realizować przykazania Boże i kościelne oraz przygotowują dziecko do dalszego życia sakramentalnego⁴¹. Chrzestni są oficjalnymi przedstawicielami Kościoła katolickiego, do którego został włączony neofita, dlatego

36 Codex Iuris Canonici, can. 851, 2°; por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 3; J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 39.

37 Codex Iuris Canonici, can. 872–873; por. J. Białobok, *Instytucja rodziców chrzestnych w ustawodawstwie Kościoła zachodniego. Studium historyczno-prawne*, Lublin 2001; tenże, *Instytucja rodziców chrzestnych w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „*Currenta*” 112 (1962), s. 253–270.

38 *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 6; por. Codex Iuris Canonici, can. 872; Codex Iuris Canonici 1917, can. 769; W. Góralski, R. Mazurowski, *Sakramenty pełnego...*, art. cyt., s. 17.

39 Por. W. Góralski, R. Mazurowski, *Sakramenty pełnego...*, art. cyt., s. 18.

40 Por. *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, 8, [w:] *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2009.

41 Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 2; por. M. Tschuschke, *Chrzest*, art. cyt., s. 47; M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach...*, dz. cyt., s. 281.

powinni nimi być wierni świadomi swojej przynależności do Kościoła, a także praw oraz obowiązków, jakie z niej wynikają⁴². Ich obowiązkiem jest towarzyszenie razem z rodzicami dziecku lub katechumenowi w czasie udzielania tego sakramentu, a następnie w jego wzrastaniu w wierze chrześcijańskiej. Odzwierciedleniem tego obowiązku jest pytanie z obrzędu chrztu wypowiedziane przez szafarza, dotyczące gotowości pomagania rodzicom dziecka w wypełnianiu ich obowiązków. Na to pytanie chrzestni odpowiadają publicznie wobec wspólnoty Kościoła zgromadzonej na obrzędzie. Potwierdzając tym samym, że są świadomi odpowiedzialności wynikającej z przyjęcia tego obowiązku⁴³. Należy podkreślić, że ochrzczony staje się przez sakrament chrztu świętego ich duchowym dzieckiem⁴⁴.

Wspieranie chrzestnych w wychowaniu dziecka w wierze chrześcijańskiej dokonuje się na pierwszym miejscu poprzez przykład ich życia⁴⁵. Wymogi, jakie stawia Kościół katolicki chrzestnym, mają na celu uzyskanie gwarancji odpowiedniego wykształcenia religijnego osoby nowo ochrzczonej. Obowiązki te są także wynikiem przyjętego przez nich samego sakramentu chrztu świętego, dlatego chrzestni nie mogą być wybrani z przypadku, bez namysłu, lecz muszą być to osoby do tego odpowiednio przygotowane⁴⁶. Kandydaci na chrzestnych powinni posiadać wymagane do tego predyspozycje⁴⁷. Duszpasterz powinien doradzić rodzicom dziecka i katechumenowi, by szukali kandydatów na chrzestnych wśród krewnych lub innych wiernych w najbliższym otoczeniu. Zachęta podyktowana jest tym, by neofita miał możliwości częstego kontaktu z nimi, a sami rodzice chrzestni mogli dopilnować rozwoju duchowego osoby

42 Por. A. Skowronek, *Z teologii chrztu*, [w:] *Sakrament chrztu. Liturgia. Teologia. Pismo Święte*, red. tenże, Katowice 1973, s. 68.

43 *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 116.

44 Codex Iuris Canonici 1917, can. 769; por. M. Sopoćko, *Obowiązki rodziców chrzestnych*, „Ateneum Kapłańskie” 38 (1936), s. 183.

45 Por. A. Skowronek, *Z teologii chrztu*, art. cyt., s. 68; B. Glinkowski, *Chrzest*, Poznań 2001, s. 30 (Prawo Kościoła na co dzień).

46 Por. W. Mazurowski, *Warto wiedzieć – o prawie Kościoła w pytaniach i odpowiedziach*, Pelplin 2013, s. 15.

47 Por. Codex Iuris Canonici, can. 851, 2°; W. Mazurowski, *Warto wiedzieć...*, dz. cyt., s. 15.

nowo ochrzczonej⁴⁸. Nieroztropnie jest proponować na chrzestnych osoby mało znane⁴⁹ oraz wybierać je z powodu ich zamożności⁵⁰.

W sytuacjach nadzwyczajnych chrzestni są nawet zobowiązani zastąpić rodziców w katolickim wychowaniu dziecka⁵¹. Taka sytuacja zachodzi w przypadku śmierci rodziców lub pozbawienia ich praw rodzicielskich. Jeśli najbliższa rodzina zaniecha prób uzyskania praw opiekunów, chrzestni powinni postarać się o opiekę prawną nad dzieckiem. Funkcja chrzestnych polega na udzielaniu pomocy rodzicom dziecka oraz gotowości do wypełnienia ich obowiązków, jeśli zaistnieje taka konieczność⁵². Przy dobrej formacji katolickiej dawanej przez rodziców dziecku rola chrzestnych polega jedynie na towarzyszeniu. Można ich przyrównać do mężów zaufania na płaszczyźnie życia rodzinnego⁵³.

Aby chrzestni mogli dobrze wypełniać swoje obowiązki, powinni być świadkami Jezusa Chrystusa⁵⁴. Jednym z takich świadectw wiary jest postawa wobec daru Bożego, jakim jest życie. Dlatego na chrzestnych spoczywa obowiązek ochrony życia na każdym jego etapie. Należy bronić i szanować życie ludzkie od momentu jego poczęcia aż do naturalnej śmierci⁵⁵. Osoby, które są kandydatami na chrzestnych, a działają na szkodę życia ludzkiego, nawet tylko poprzez popieranie aborcji, eutanazji, czy też *in vitro*, nie są godne pełnić tej szaczonej funkcji, dlatego nie powinny być wybierane przez rodziców dziecka bądź katechumena, a tym bardziej dopuszczone przez duszpasterza do tej posługi.

48 Por. S. Czerwik, *Wprowadzenie do odnowionego obrzędu chrztu dzieci*, [w:] *Sakrament chrztu. Liturgia. Teologia. Pismo Święte*, red. A. Skowronek, Katowice 1973, s. 87; M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach...*, dz. cyt., s. 295.

49 Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; por. B. Glinkowski, *Chrzest. Prawo...*, dz. cyt., s. 32; M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach...*, dz. cyt., s. 295.

50 Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; por. F. Wycisk, *Rola wychowawcza rodziców chrzestnych*, „Homo Dei” 29 (1960), s. 715.

51 Por. M. Tschuschke, *Chrzest*, art. cyt., s. 47.

52 Por. S. Czerwik, *Wprowadzenie do odnowionego...*, art. cyt., s. 87.

53 Por. A. Skowronek, *Z teologii chrztu...*, art. cyt., s. 67.

54 Por. B. Glinkowski, *Chrzest. Prawo...*, dz. cyt., s. 30.

55 Por. W. Tabaczyński, *Prawo do życia*, [w:] *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 367.

3. Wymagania stawiane kandydatom na chrzestnych

Chrzestni są w szczególny sposób zobowiązani do troski o całościowy rozwój osoby nowo ochrzczonej, dlatego muszą być wzorowymi katolikami. Prawodawca kościelny stawia kandydatom na chrzestnych wymagania co do ważności i godziwości. Są nimi: wybór i przyjęcie tej posługi; życie zgodne z wiarą i moralnością katolicką; odpowiedni wiek; przyjęcie sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego; wolność od kar kanonicznych; nie mogą być naturalnymi rodzicami dziecka lub osoby dorosłej; ukończenie katechezy szkolnej i parafialnej oraz brak uzależnień, które pozbawiają świadomości i wolnej woli.

Pierwszym warunkiem pełnienia zaszczytnej funkcji chrzestnych jest wybór odpowiednich osób przez rodziców dziecka⁵⁶ lub przez samego kandydata do sakramentu chrztu świętego, jeśli jest osobą dorosłą⁵⁷. Wyraża się to w formie prośby skierowanej do kandydatów, a dotyczącej pełnienia posługi chrzestnych. Powinno się wybierać dla każdego kandydata do sakramentu chrztu świętego dwoje chrzestnych⁵⁸. Nigdy nie mogą być chrzestnymi dwie osoby tej samej płci. Na większą liczbę chrzestnych niż dwoje prawodawca kościelny nie zezwala⁵⁹. W wyjątkowych sytuacjach, gdy nie jest możliwy wybór dwojga chrzestnych, wystarczy jeden chrzestny – kobieta lub mężczyzna⁶⁰.

Przyjęcie prośby dotyczącej pełnienia posługi chrzestnych jest istotne dla ważności funkcji, ponieważ nieważnie pełni się ją, jeśli tak naprawdę nie chce się pełnić obowiązków chrzestnego bądź zostało się do tego przymuszonym. Warunkiem ważności pełnienia tej funkcji w Kościele jest dobrovolność decyzji przyjęcia obowiązków chrzestnego. Ze zgodą na przyjęcie

56 Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 1°; por. Codex Iuris Canonici 1917, can. 765, 4°; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa...*, dz. cyt., s. 147; W. Góralski, R. Mazurowski, *Sakramenty pełnego...*, art. cyt., s. 17.

57 Por. Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 1°; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa...*, dz. cyt., s. 147; J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 61.

58 *Obchody chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 6; por. *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, 8; Codex Iuris Canonici, can. 873; Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa...*, dz. cyt., s. 146.

59 Codex Iuris Canonici, can. 873; por. Codex Iuris Canonici 1917, can. 762–764; F. Bączkiewicz, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2: *Prawo małżeńskie*, przejrzeni i poprawili J. Baron, W. Stawinoga, Opole 1960, s. 13; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 95.

60 *Obchody chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 8; por. Codex Iuris Canonici, can. 873; M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 95.

funkcji chrzestnego połączona jest intencja pełnienia przez niego obowiązków względem osoby mającej przyjąć sakrament chrztu świętego⁶¹. Przymus w tej materii powoduje nieważność, gdyż ze strony kandydata na chrzestnego nie będzie dobrowolnie podjętej intencji wykonywania obowiązków związanych z tą posługą. Dlatego nie powinno się także wybierać na chrzestnych osób z upośledzeniem umysłowym, ponieważ nie posiadają one pełnej świadomości obowiązków i praw⁶². W nadzwyczajnych sytuacjach, gdy prawo wyboru zostało zaniedbane czy to przez rodziców dziecka lub ustanowionych opiekunów prawnych, czy przez katechumena, prawo wyboru chrzestnych uzyskuje proboszcz i szafarz sakramentu chrztu świętego⁶³. Z praktycznego punktu widzenia może być trudne dla duszpasterza, by sam znalazł osobę, która podjęłaby się pełnienia funkcji rodzica chrzestnego, a tym bardziej dla szafarza tuż przed obrzędem udzielenia tego sakramentu.

Zabrania się wyznaczania na rodziców chrzestnych osób żyjących w grzechu ciężkim. Zakaz ten odnosi się do osób mieszkających bez ślubu kościelnego czy też rozwiedzionych, którzy zawarli kontrakt cywilny⁶⁴. Dotyczy to także osób tej samej płci mieszkających razem i żyjących w grzechu ciężkim. Przy wyborze chrzestnych rodzice dziecka powinni uwzględnić świadectwo ich życia, ponieważ wymaga się od nich prowadzenia życia, które nie budzi zgorszenia u katolików oraz tego, że mają być przykładem dla neofity⁶⁵. Chrzestni przed przystąpieniem do swoich czynności w czasie sakramentu chrztu świętego powinni być w stanie łaski uświęcającej, dlatego zobowiązani są wcześniej przystąpić do sakramentu pokuty, by w pełni uczestniczyć w liturgii, przyjmując komunię świętą⁶⁶. Chrzestni powinni być członkami Kościoła katolickiego, którzy mogą w czasie liturgii sakramentalnej szczerze

61 Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 1°; por. E. Tejero, *Rozdział IV. Chrzestni*, art. cyt., s. 670; T. Pawluk, *Prawo kanoniczne...*, dz. cyt., s. 369.

62 Codex Iuris Canonici 1917, can. 765, 1°; por. M. Pastuszko, *Prawo o sakramentach...*, dz. cyt., s. 292.

63 Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 1°; por. M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 95–96.

64 Por. Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 3°; Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 61.

65 Por. M. Tschuschke, *Chrzest*, art. cyt., s. 47; J. Glapiak, *Praktyczny przewodnik po przepisach prawa kościelnego*, Poznań 2012, s. 31.

66 Por. R. Kantor, *Rola i zadania wikariusza parafialnego. Studium kanoniczno-pastoralne*, Tarnów 2011, s. 85.

złożyć publicznie swoje wyznanie wiary⁶⁷. Wyjątkiem jest dopuszczenie do tej posługi chrześcijanina z Kościoła prawosławnego.

Kolejnym wymogiem jest odpowiedni wiek. Od kandydatów na chrzestnych wymaga się, by byli odpowiednio dojrzały do wypełniania powierzonych im obowiązków. Prawodawca kościelny ustalił, że kandydaci na rodziców chrzestnych powinni mieć ukończony przynajmniej szesnasty rok życia, jednocześnie dał możliwości na określenie innego wieku⁶⁸. Zawsze należy mieć na uwadze, że chrzestni powinni być wystarczająco dojrzały, by mogli dobrze spełniać obowiązki wynikające z przyjętej funkcji⁶⁹. Upoważnionym do określenia wyższego lub niższego wieku dla chrzestnych w zwyczajnych sytuacjach w diecezji jest biskup diecezjalny, natomiast konferencja biskupów może ustalić dla wszystkich diecezji w kraju lub regionie⁷⁰. W nadzwyczajnych sytuacjach prawo obniżenia wieku przysługuje także proboszczowi, a nawet szafarzowi sakramentu chrztu świętego, jeśli według ich oceny zachodzi słuszna przyczyna⁷¹. Dopuszczenie do funkcji chrzestnego osoby poniżej ustalonego wieku jest możliwe pod warunkiem, że spełnia ona wszystkie pozostałe wymogi, jakie jej się stawia w prawie kanonicznym. W kwestii obniżenia wieku kandydata na chrzestnego poniżej ustalonego przez biskupa diecezjalnego proboszcz jest zobowiązany skierować prośbę o zezwolenie do kompetentnej władzy Kościoła⁷².

Osoby, które zostały wyznaczone na rodziców chrzestnych, powinny mieć przynajmniej przyjęte sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego, w innym razie nie można ich dopuścić do pełnienia tej funkcji⁷³. Sakramenty te są ściśle związane, ponieważ doprowadzają katolika do pełnej dojrzałości duchowej⁷⁴. Włączają go w życie Jezusa Chrystusa i Kościoła zapoczątkowane

67 *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, 9; por. P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 95.

68 *Codex Iuris Canonici*, can. 874, § 1, 2°; por. J. Borucki, *Recepcja kościelnego prawa powszechnego w ustawodawstwie i działalności duszpasterskiej Diecezji Włocławskiej po Soborze Watykańskim II*, Włocławek 2012, s. 104.

69 Por. M. Tschuschke, *Chrzest*, art. cyt., s. 47.

70 Por. *Codex Iuris Canonici*, can. 874, § 1, 2°; E. Tejero, *Rozdział IV. Chrzestni*, art. cyt., s. 670; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 96.

71 *Codex Iuris Canonici*, can. 874, § 1, 2°; por. M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa...*, dz. cyt., s. 147.

72 Por. *Codex Iuris Canonici*, can. 87, § 1; L. Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa...*, dz. cyt., s. 79.

73 *Codex Iuris Canonici*, can. 874, § 1, 3°; por. M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; P. Hemperek, *Chrzestni rodzice*, art. cyt., kol. 378.

74 Por. *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, 2; Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 31; Katechizm Kościoła katolickiego, 1285; A. Rojewski, *Triada sakramentalna...*, s. 388.

przez sakrament chrztu świętego, które dopełnia się przez sakrament bierzmowania, a szczyt osiąga przez uczestnictwo w Eucharystii⁷⁵.

Przez przyjęcie sakramentu chrztu świętego wierny staje się podmiotem prawa w Kościele katolickim⁷⁶. Prawa, które nabywa osoba ochrzczona, mogą być ograniczone jedynie z powodu popełnienia świadomie i dobrowolnie przestępstwa kanonicznego, co łączy się także z karą⁷⁷. Kandydaci na chrzestnych muszą być także wolni od kar wymierzonych wyrokiem sądu kościelnego lub przez dekret kompetentnej władzy kościelnej⁷⁸. W prawie kanonicznym do udzielenia kary musi zaistnieć przestępstwo, a zarazem powinna przynaglać do tego konieczność zapobieżenia zgorszeniu wśród wiernych⁷⁹. Nałożone przez władzę kościelną kary, takie jak ekskomunika i interdzykt, a dla osób duchownych również suspensa, należą do poprawczych⁸⁰. Mają służyć przede wszystkim poprawie i naprawieniu szkód oraz zgorszenia, jakie wierny uczynił. Katolik, dopóki ma nałożoną karę kanoniczną, nie może pełnić posługi chrzestnego.

Kolejnym warunkiem jest zakaz pełnienia funkcji chrzestnego przez matkę i ojca dziecka przyjmującego sakrament chrztu świętego lub katechumena⁸¹. Zakaz ten wynika z odmienności obowiązków i praw, jakie spoczywają na rodzicach i na chrzestnych. Obowiązek wychowania w wierze na pierwszym miejscu spoczywa na rodzicach dziecka⁸², natomiast chrzestni nie są od tego, by wyręczać z obowiązków rodziców, lecz ich zadaniem jest bycie gwarantem wychowania nowo ochrzczonego, jeśli rodzice je zaniedbują lub nie są w stanie ich wypełniać. Jedynie w sytuacjach nadzwyczajnych, jeśli rodzice zaniedbują formację dziecka, chrzestni są zobowiązani zainterweniować, by spowodować odpowiednie podejście formacyjne rodziców neofity względem

75 Por. M. Tschuschke, *Chrzest*, art. cyt., s. 48; A. F. Dziuba, *Sakrament bierzmowania w dynamice wiary*, „Studia Pelplińskie” 16 (1985), s. 267.

76 Por. B. W. Zubert, *Chrzest – podstawą nowej podmiotowości prawnej*, [w:] *Pro iure et vita. Wybór pism*, red. E. Szczot, Lublin 2005, s. 559–571.

77 Por. J. Krzywdą, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 98.

78 Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 4°; por. M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 96.

79 Por. J. Syryjczyk, *Kanoniczne prawo karne. Część szczególna*, Warszawa 2003, s. 182.

80 Por. Codex Iuris Canonici, can. 1331–1335; Jan Paweł II, adhort. apost. *Familiaris Consortio*, 84; J. Krzywdą, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 100.

81 Por. Codex Iuris Canonici, can. 874, § 1, 5°; M. Sitarz, *Chrzestny*, art. cyt., kol. 33; P. Hemperek, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 96.

82 Por. M. Sopoćko, *Obowiązki rodziców...*, art. cyt., s. 184.

ich chrześniaka lub chrześniaczki, a nawet, jeśli taka będzie konieczność, włączyć się w ich wychowanie⁸³.

Bardzo ważne w rozwoju życia religijnego jest zdobywanie wiedzy o Bogu, co prowadzi do pogłębiania u katolika wiary, dlatego rodzice mają obowiązek zapewnić swojemu dziecku uczestnictwo w zdobywaniu wiedzy religijnej⁸⁴. Wiąże się z tym kolejny wymóg, jaki stawia Kościół katolicki chrzestnym – ukończenie katechizacji szkolnej i parafialnej. Nie należy więc dopuszczać do pełnienia funkcji chrzestnych osób, które z własnej winy i przez swoje zaniedbanie nie uczęszczały na katechizację⁸⁵. Jeśli zaistniało zlekceważenie tak ważnej sprawy, jaką są zagadnienia związane z wiarą, świadczy to o braku dojrzałości u takich osób, dlatego nie są one zdolne przekazać podstaw wiary i moralności katolickiej nowo ochrzczoneму.

Niepogłębianie wiary jest lekceważeniem Zbawiciela, dlatego katolicy, którzy tak czynią, nie nadają się do zaszczytnej i odpowiedzialnej funkcji rodziców chrzestnych. Sami dyskwalifikują się jako kandydaci do pełnienia obowiązków chrzestnych. Natomiast osoby, które z racji wieku jeszcze są na etapie kształcenia religijnego i solidnie uczestniczą w katechizacji, można dopuścić do posługi chrzestnych. Uczestnictwo w katechezie jest również świadectwem wiary w Boga. Katolik, uczestnicząc w katechezie, staje się świadkiem wiary. Jest ona też jego publicznym wyznaniem wiary chrześcijańskiej⁸⁶.

Nie powinny pełnić funkcji chrzestnych osoby, które są uzależnione od środków odurzających lub uzależnione od innych rzeczy, które pozbawiają świadomość i ograniczają wolną wolę⁸⁷. Osoby, które są uzależnione w takim stopniu, że pozbawione są woli i świadomości, nie są w stanie dać dobrego przykładu życia chrześcijańskiego. Brakuje im pełnego rozeznania obowiązków, jakie stawia się przed chrzestnymi, a także praw, jakie posiadają, dlatego wskazane jest uwzględnić problem uzależnienia przy wyborze na

83 Por. F. Wycisk, *Rola wychowawcza...*, art. cyt., s. 715; M. Sopoćko, *Obowiązki rodziców...*, art. cyt., s. 184.

84 Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, 128; A. M. Czaja, *Rodzice chrzestni. Studium kanoniczno-pastoralne*, Brodnica-Toruń 2015, s. 46–47.

85 Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; W. Góralski, R. Mazurowski, *Sakramenty pełnego...*, art. cyt., s. 17; J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 61.

86 Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, 21; por. A. M. Czaja, *Rodzice chrzestni...*, s. 47–48.

87 Por. S. Olejnik, *Teologia moralna...*, dz. cyt., s. 93–117.

chrzestnych⁸⁸. Uzależnieni, którzy podejmują leczenie ze swojej choroby, mogą pełnić posługę chrzestnych. Walka z nałogiem jest objawem dojrzałej postawy człowieka i świadomości stanu, w jakim się znajduje. Jeśli w ocenie duszpasterza istnieje obawa co do woli i świadomości u wybranego kandydata do posługi chrzestnego, może on zaproponować kandydatowi poddanie się badaniom u specjalisty od uzależnień, by ocenił, jaki wpływ ma na niego nałóg, z którym się boryka. Jeśli duszpasterz uzna, że kandydat z powodu nałogu nie jest w stanie podjąć obowiązków chrzestnego, nie może go dopuścić do pełnienia tej ważnej i odpowiedzialnej posługi względem osoby mającej przyjąć sakrament chrztu świętego⁸⁹.

Duszpasterz powinien starannie sprawdzić, czy przedstawieni przez rodziców dziecka lub przez katechumena kandydaci na rodziców chrzestnych spełniają wszystkie warunki określone w prawie kanonicznym. Jeśli proboszczowi miejsca, u którego będzie udzielany sakrament chrztu świętego, kandydaci nie są znani, jest on zobowiązany zażądać zaświadczenia religijno-moralnego od tych, którzy ubiegają się o funkcję chrzestnych. Zaświadczenie takie wystawia proboszcz miejsca ich zamieszkania tylko wtedy, gdy spełniają oni wszystkie podstawowe wymagania stawiane chrzestnym⁹⁰. Jeżeli zaistnieje sytuacja, że proboszcz osoby mającej zostać chrzestnym nie może wystawić dokumentu o możliwości pełnienia przez nią tej zaszczytnej funkcji z powodu niespełnienia podstawowych warunków wynikających z wiary i moralności katolickiej, jest ona zobowiązana bezzwłocznie poinformować o tym rodziców dziecka, którzy ją wybrali, a w przypadku katechumena – jego samego.

Odmowa wystawienia przez duszpasterza dokumentu jest informacją, że osoby te nie są godne pełnić funkcji chrzestnych. Proboszcz miejsca sakramentu chrztu świętego powinien się dowiedzieć o przyczynie odmowy wystawienia zaświadczenia. Rodzice dziecka przed wyborem osób na chrzestnych powinni sami zainteresować się, czy są one godne pełnić tę funkcję⁹¹. Jeśli rodzice dziecka lub osoba dorosła przyjmująca sakrament chrztu świętego popełnili błąd przy wyborze, nie wiedząc, że życie kandydatów odbiega od wiary i moralności katolickiej, to sami kandydaci powinni odmówić przyjęcia

88 Por. *I Synod Diecezji Elckiej 1997–1999*, 603, Elk 1999; A. M. Czaja, *Rodzice chrzestni...*, s. 48–49.

89 Por. A. M. Czaja, *Rodzice chrzestni...*, s. 49.

90 Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; J. Krzywda, *Część I. Sakramenty*, art. cyt., s. 61.

91 Por. *Komunikat Kurii w sprawie rodziców chrzestnych*, [w:] *Prawodawstwo kościoła w Polsce 1961–1970*, t. 2, z. 3: *Ustawodawstwo diecezjalne*, red. T. Pieronek, Warszawa 1974, s. 263–264.

funkcji rodziców chrzestnych dla dobra duchowego dziecka i katechumena. Jeśli proboszcz nie ma zastrzeżeń do kandydatów na rodziców chrzestnych, uwzględniając wymogi prawno-moralne, powinien zatwierdzić wybór rodziców dziecka lub katechumena⁹². Od momentu zatwierdzenia stają się oni pełnoprawnymi chrzestnymi.

Zakończenie

Chrzestni w momencie przyjęcia przez nich tej posługi i po zatwierdzeniu ich przez proboszcza uzyskują prawa oraz obowiązki względem osoby mającej przyjąć sakrament chrztu świętego. Dla każdego kandydata do przyjęcia chrztu świętego należy wybrać dwoje chrzestnych. W wyjątkowych sytuacjach wystarczy nawet jeden chrzestny. Podstawowym zadaniem chrzestnych jest wspieranie rodziców w ich trosce o to, by dziecko rozwijało się w wierze chrześcijańskiej i wyrażało ją swoim życiem. Tak samo jest w sytuacji neofity dorosłego. Wybór chrzestnych powinien być przemyślany, gdyż mają oni być osobami dojrzałymi i wzorowymi katolikami. Chrzestni nie powinni wyręczać rodziców dziecka w obowiązkach wychowania religijnego względem niego, ponieważ ten obowiązek na pierwszym miejscu spoczywa na rodzicach. Rodzice chrzestni mają obowiązek interweniować, gdy zauważą, że chrześniak nie jest należycie wychowywany w wierze i moralności katolickiej bądź dzieje się mu jakaś inna krzywda. To uprawnienie przekazali im rodzice dziecka i katechumen w momencie ich wyboru na chrzestnych. Przy wyborze na chrzestnych sami rodzice dziecka i katechumen powinni uwzględnić opinię, jaką cieszą się ich kandydaci w swoim miejscu zamieszkania. Wymaga się od chrzestnych prowadzenia życia, które nie powoduje zgorszenia u wiernych. Należy uświadomić osobom, które nie spełniają podstawowych wymogów życia katolickiego, że same się wykluczają z możliwości pełnienia zaszczytnych zadań rodziców chrzestnych.

92 Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (15.12.1975), 5; por. B. Glinkowski, *Chrzest. Prawo...*, dz. cyt., s. 30–31; L. Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa...*, dz. cyt., s. 78.

Abstrakt

Geneza i znaczenie posługi chrzestnych w ujęciu liturgiczno-kanonicznym

Problematyka podjęta w artykule, a dotycząca posługi chrzestnych, oscyluje między zagadnieniami liturgicznymi i ich znaczeniem prawnym. Zwyczaj obecności chrzestnych przy udzielaniu osobie nieochrzczonej sakramentu chrztu świętego oraz pomocy w wychowaniu religijnym sięga początków Kościoła katolickiego. Pierwszoplanowym zadaniem chrzestnych jest wspieranie rodziców neofity w ich trosce o to, by rozwijała się w nim wiara chrześcijańska. Rozważając problematykę znaczenia chrzestnych w wychowaniu religijnym nowo ochrzczonego, należy zwrócić uwagę na istotę tej instytucji dla rozwoju neofity, dlatego wybór ich powinien być przemyślany, gdyż winni oni być wzorowymi katolikami. Wymaga się od nich prowadzenia życia, które nie powoduje zgorszenia. Katolicy, którzy nie spełniają podstawowych wymogów chrześcijańskich, sami się wykluczają z możliwości pełnienia przez nich funkcji chrzestnego. Artykuł włącza się w dyskusje nad liturgiczno-prawnymi aspektami instytucji chrzestnych.

Słowa kluczowe: chrzest; chrzestni; konwertyta; sakrament

Abstract

The Origin and Meaning of the Ministry of Godparents from a Liturgical and Canonical Perspective

The aim of this study is a deeper explanation and clarification of liturgical and canonical norms concerning the institution of godparents. This article can contribute to a better understanding of the importance of godparents in the development of the spiritual life of the baptized. In summary, one can draw some basic conclusions. Godparents are the guarantors and helpers in the development of faith and Catholic morality. Therefore, every candidate for the sacrament of baptism should have two godparents. In exceptional cases, just one godparent is enough. Two persons of the same sex can never be godparents for one person.

Keywords: Baptism; godparents; convert; sacrament

References

- Adamowicz, L. (1999). *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych: według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*. Lublin: Polihymnia.
- Bączkowicz, F. (1950). *Prawo kanoniczne: podręcznik dla duchowieństwa. T. 2: Prawo małżeńskie*. (J. Baron & W. Stawinoga, Eds.). Kraków.
- Białobok, J. (1962). Instytucja rodziców chrzestnych w Kodeksie Prawa Kanonicznego. *Currenda*, 112, 253–270.
- Białobok, J. (2001). *Instytucja rodziców chrzestnych w ustawodawstwie Kościoła rzymsko-katolickiego. Studium historyczno-prawne*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej.
- Borucki, J. (2012). *Recepcja kościelnego prawa powszechnego w ustawodawstwie i działalności duszpasterskiej diecezji włocławskiej po Soborze Watykańskim II*. Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Codex Iuris Canonici. (1983).

- Dudziak, J. (2001). *Kanoniczna rola proboszcza. Realizacja podstawowych zadań kościelnych: nauca-
nia, uświęcania, rządzenia*. Tarnów: Biblos.
- Dujarier, M. (n.d.). Instytucja rodziców chrzestnych. *Concilium*, 1–10(1966–1967).
- Dziuba, A. F. (1985). Sakrament bierzmowania w dynamice wiary. *Studia Pelplińskie*, 16, 267–268.
- Ecclesia Catholica, & Ecclesia Catholica (Eds.). (1999). *I Synod Diecezji Elckiej 1997-1999*. Elk: Kuria
Biskupia Diecezji Elckiej.
- Glapiak, J. (2012). *Praktyczny przewodnik po przepisach prawa kościelnego*. Poznań: Wydawnictwo
Święty Wojciech.
- Glinkowski, B. (2001). *Chrzest*. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha.
- Góralski, W., & Mazurowski, R. (2000). Sakramenty pełnego wtajemniczenia chrześcijańskiego w ży-
ciu wiernych świeckich w świetle uchwał synodów diecezjalnych w Polsce w latach 1983-1999.
Prawo Kanoniczne, 43(1–2), 11–35.
- Gryglewicz, F., Łukaszyk, R., Sułowski, Z., & Abramowiczówna, Z. (Eds.). (1979). *Encyklopedia katolicka*
(Vol. 3). Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Hemperek, P. (Ed.). (1986). *Nauczycielskie zadanie Kościoła. Uświęcające zadanie Kościoła*. Lublin:
Redakcja Wydawnictw KUL.
- Hipolit. (1968). *La Tradition apostolique: d'après les anciennes versions*. (B. Botte, Ed.) (2nd ed.). Paris:
Les Éditions du Cerf.
- Jan Paweł II. (1979, March 4). *Redemptor hominis*.
- Janczewski, Z. (2011). *Ważność sprawowania sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego
uzdrowienia i święceń w porządku prawnym Kościoła katolickiego*. Warszawa: Wydawnictwo
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Juraszek, R. (n.d.). Chrzest jest powołaniem do pełni życia. In *Sakramenty święte w życiu chrześci-
jańsko-franciszkańskim. Materiały pomocnicze do formacji ciągłej dla FZŚ w Polsce na rok 2006*.
Warszawa: 2006.
- Kantor, R. (2011). *Rola i zadania wikariusza parafialnego: studium kanoniczno-pastoralne*. Tarnów:
Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Kantor, R. (n.d.). Chrzestny, czyli kto? Kanoniczna pozycja rodziców chrzestnych. *Currenda*, 6(2011),
765–774.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. (2002) (2nd ed.). Poznań: Pallottinum.
- Konferencja Episkopatu Polski. (1975, December 15). Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzieleniu
sakramentu chrztu świętego dzieciom.
- Konferencja Episkopatu Polski. (2001). *Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*.
(A. Królikowska, Ed.). Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Krukowski, J., & Góralski, W. (Eds.). (2011). *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. 3.2: Księga
IV. Uświęcające zadanie Kościoła. Część I. Sakramenty. Część II. Pozostałe akty kultu Bożego. Część
III. Miejsca i czasy święte*. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum.
- Kudasiewicz, J., & Witczyk, H. (2001). *Chrystus zbawia w sakramentach. Misje jubileuszowe*. Kielce:
Jedność.
- Langkammer, H. (2006). *Mały słownik biblijny*. Wrocław: Wydawnictwo św. Antoniego.
- Majer, P., Lombardia, P., & Arias, J. (Eds.). (2011). *Kodeks prawa kanonicznego. Komentarz. Powszechne
i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego, podstawowe akty polskiego prawa wyzna-
niowego*. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Mazurowski, W. (2013). *Warto wiedzieć - o prawie Kościoła w pytaniach i odpowiedziach*. Pelplin:
Wydawnictwo Bernardinum.
- Obrzędy chrztu dzieci: dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. (2009). Katowice: Księgarnia
św. Jacka.
- Olejnik, S. (1990). *Życie osobiste i współżycie międzyludzkie*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.

- Ozorowski, E. (Ed.). (1999). *Słownik małżeństwa i rodziny*. Warszawa; Łomianki: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej; Fundacja Pomoc Rodzinie.
- Pastuszko, M. (1983). *Prawo o sakramentach świętych. T. 1: Normy ogólne i sakrament chrztu*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Pastuszko, M. (2006). Świadczenie bierzmowania (kanony 892–893 §§ 1–2). *Prawo Kanoniczne*, 49(1–2), 119–137.
- Pawlak, Z., & Aduszkiewicz, A. (Eds.). (1989). *Katolicyzm A–Z* (2nd ed.). Poznań: Księgarnia św. Wojciecha.
- Pawluk, T. (1986). *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. T. 2: Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Pieronek, T. (Ed.). (1974). *Prawodawstwo Kościoła w Polsce 1961–1970. T. 2, Z. 3: Ustawodawstwo diecezjalne*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Pontificium Consilium ad Unitatem Christianorum Fovendam. (1993, March 23). *Directorium oecumenicum noviter compositum*.
- Rojewski, A. (2009). Triada sakramentalna: chrzest – bierzmowanie – Eucharystia. Aspekt teologiczno-pastoralny. *Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne*, 56, 383–395.
- Saj, M. (n.d.). Prawne skutki związku niesakramentalnego. *Ateneum Kapłańskie*, 162(2 (630)), 317–327.
- Secretariatus ad Christianorum Unitatem Fovendam. (1967, May 14). *Directorium ad ea quae a Concilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda*.
- Sitarz, M. (2004). *Słownik prawa kanonicznego*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Skowronek, A. (Ed.). (1973). *Sakrament chrztu. Liturgia. Teologia. Pismo Święte*. Katowice.
- Sobański, R. (1997). Znaczenie pojęcia osoby w kanonicznym porządku prawnym. *Prawo Kanoniczne*, 41(3–4), 3–13.
- Sobór Watykański II. (1964, November 21). Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Gentium.
- Sopoćko, M. (1936). Obowiązki rodziców chrzestnych. *Ateneum Kapłańskie*, 38.
- Syryjczyk, J. (2003). *Kanoniczne prawo karne. Część szczególna*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Witczyk, H., Cisowski, M., & Bielański, S. (Eds.). (2000). *Encyklopedia chrześcijaństwa. Historia i współczesność – 2000 lat nadziei*. Kielce: Jedność.
- Wycisk, F. (1960). Rola wychowawcza rodziców chrzestnych. *Homo Dei*, 29.
- Zubert, B. W., & Szczoł, E. (2005). *Pro iure et vita. Wybór pism*. Lublin: Wydawnictwo KUL.